

Uitgave	Categorie	Onderwerp
5	Basgitaar techniek	Het tredecime (13 th) akkoord

“Deep Dive” is een periodiek verschijnend e-paper, dat naast de GuitarJan.com nieuwsbrief, wordt verstuurd aan geïnteresseerden. “Deep Dive” behandelt een specifiek muziektheoretisch onderdeel, dat kan variëren van een akkoorden clinic tot het behandelen van toonladder rariteiten of een gedetailleerde uitleg van een bepaalde solo, of een complex slagritme.

We gaan er voor de “Deep Dive” serie van uit dat je een redelijke muziektheoretische kennis hebt, waarbij onze website GuitarJan.com je natuurlijk alle studie- en oefenmogelijkheden biedt.

Het tredecime (13th) akkoord

In deze uitgave van “Deep Dive” kijken we naar tredecime (*dominant thirteenth* of *13th*) akkoorden voor de basgitaar. Een tredecime akkoord is in principe een zevenklank.

Toontrap	Melodisch majeur	Melodisch mineur	Harmonisch majeur	Harmonisch mineur
I	Ionisch Δ13	Melodisch mineur - Δ13	Harmonisch majeur Δ11 ♭13	Harmonisch mineur - Δ11 ♭13
II	Dorisch -13	Dorisch ♭2 -13 ♭9	Dorisch ♭5 Ø13	Locrisch #6 Δ13 ♭9
(b)III	Frygisch 11 ♭9 ♭13	Lydisch #5 Δ13 #5 #11	Frygisch ♭4 -7 ♭9 ♭11 ♭13	Ionisch #5 Δ13 #5
IV	Lydisch Δ13 #11	Lydisch dominant 13 #11	Lydisch ♭3 - Δ13 #11	Dorisch #4 -13 #11
V	Mixolydisch 13	Mixolydisch ♭6 11 ♭13	Mixolydisch ♭2 13 ♭9	Frygisch dominant 11 ♭9 ♭13
(b)VI	Aeolisch -11 ♭13	Locrisch Ø11 ♭13	Lydisch #2 #5 Δ13 #5 #9 #11	Lydisch #2 Δ13 #9 #11
VII	Locrisch Ø11 ♭9 ♭13	Gealteerd Ø7 ♭9 ♭11 ♭13	Locrisch ♭ ♭ 7 Ø11 ♭9 ♭13	Gealteerd ♭ ♭ 7 Ø7 ♭9 ♭11 ♭13

Uit de muziektheorie weet je, dat uitgebreide akkoorden als de none (9th), undecime (11th) en de tredecime (13th), opgebouwd worden volgens het systeem van het stapelen van tertsen, waarbij iedere noot een terts

boven de vorige noot komt. Daar binnen de Westerse muziek zo ongeveer alles is gebaseerd op heptatonische (7 noten) toonladders, beginnend op de grondnoot (*root note*), en we van daaruit tertiaire akkoordtypes kunnen opbouwen, alle gebruikte toontrappen (*degrees*) in het akkoord, hebben dan een oneven nummer. Septiem (7th) akkoorden zijn samengesteld uit de oneven toontrappen van het eerste octaaf van een toonladder, I, III, V en VII. De septiem akkoorden zijn de basis waarmee we de verdere uitgebreide akkoorden gaan samenstellen. Daarvoor worden dan noten uit het tweede octaaf van een toonladder genomen. Daar de toontrappen I, III, V en VII al gebruikt zijn in het eerste octaaf, resteren de toontrappen II, IV en VI. Deze toontrappen met even nummers worden toontrappen met oneven nummers in het tweede octaaf. Een voorbeeld: toontrap II een octaaf hoger wordt een IX (9). De noot D is op de II^{de} toontrap van de C majeur toonladder, en daar het octaaf van de C toonladder uit 8 toontrappen bestaat (C, D, E, F, G, A, B en ten slotte C), moet je D in het opvolgend octaaf als toontrap IX beschouwen. Op dezelfde manier wordt de IV^{de} toontrap geoctaveerd de XI^{de} toontrap, en de VI^{de} toontrap geoctaveerd de XIII^{de} toontrap. De logica achter dit alles is, dat een tredecime (13th) akkoord, eigenlijk alle noten uit de heptatonische toonladder bevat, namelijk de I, III, V, VII, IX, XI en XII.

Er zijn drie basistypen uitgebreide akkoorden, de none (9th), de undecime (11th), en de tredecime (13th) akkoorden. Deze akkoorden kunnen uiteraard ook in alteraties worden gebruikt. Omdat een tredecime akkoord alle noten uit een heptatonische toonladder bevat, kun je uit dit akkoord alle intervallen terugvinden die in de toonladder voorkomen waaruit het tredecime akkoord is samengesteld, en uiteraard vice versa. Een tredecime akkoord laat niet alleen zien uit welke toonladder het akkoord is samengesteld, maar het tredecime akkoord geeft ook de mogelijkheid alle andere mogelijke akkoorden zoals de undecime, none, septiem, en zelfs de basis triade, te achterhalen. Als je dus het tredecime akkoord uit een toonladder hebt, kunnen alle andere types akkoorden in diezelfde toonladder, die zijn gebaseerd op het stapelen van tertsen, eenvoudig samengesteld worden. Er zijn ontzettend veel verschillende vormen van tredecime akkoorden, kijk maar eens naar de tabel op de vorige pagina, waarin we slechts de meest voorkomende tredecime akkoorden zien, die voortkomen uit de diatonische toonladders melodisch majeur, melodisch mineur, harmonisch majeur en harmonisch mineur. We hebben in de tabel de diverse modi aangegeven waarin de diatonische toonladders kunnen voorkomen, en we hebben de formule voor het samenstellen van tredecime akkoord, per modus, vermeld. De samenstelling van de diatonische toonladders is als volgt:

- Melodisch majeur I II III IV V VI VII
- Melodisch mineur I II bIII IV V VI VII
- Harmonisch majeur I II III IV V bVI VII
- Harmonisch mineur I II bIII IV V bVI VII

Zoals we al gezegd hebben, vinden we in ieder tredecime akkoord de noten terug uit de toonladder, van waaruit het tredecime akkoord is gecreëerd. Een min11b9b13 akkoord refereert aan de opbouw in een Frygische modus. Het akkoord vertelt ons dat het basis septiemakkoord een min7 akkoord is, dus bestaat uit de grondnoot (*root note*), een verlaagde terts (b3), een kwint (5) en een verlaagde septiem (b7), en dat de IV^{de} toontrap (XI^{de} toontrap) een standaardnoot is, waarbij de II^{de} (IX^{de}) en de VI^{de} (XIII^{de}) noten, allebei verminderd zijn (*flattened*). Daardoor weet je de opbouw van een Frygische toonladder: I, bII, bIII, IV, V, bVI en bVII).

We moeten bij het spelen van zevenklanken zoals een tredecime akkoord, rekening houden met de beperkingen van een basgitaar, die in de standaarduitvoering immers slechts vier snaren kent. Een zevenklank in één keer spelen is dus fysiek onmogelijk, je zult dergelijke akkoorden altijd als een arpeggio moeten spelen. In voorbeeld 1 zien we op welke manier vanuit een G majeur toonladder de tredecime akkoorden kunnen worden opgebouwd vanuit iedere toontrap van de toonladder, simpelweg op basis van de volgorde van de zeven noten in het akkoord. Hoewel de arpeggio's in voorbeeld 1 alleen maar in stijgende lijn zijn genoteerd, is het zinvol om de arpeggio's ook in een dalende volgorde te oefenen. De voorbeelden 2 en 3 laten je zien hoe de tredecime arpeggio's tot stand komen in de harmonische majeur en de harmonische mineur toon-

1

Melodisch majeur

G Δ 13 A-13 B-11b9b13 C Δ 13 #11
 D13 E-11b13 F#Ø11b9b13 G Δ 13

ladder. Ben je met deze twee toonladders wat minder bekend, dan is een suggestie dat je leert hoe je deze toonladders moet harmoniseren, eerst door met triades te beginnen, gevolgd door de septiem akkoorden, voordat je probeert de tredecime akkoorden vanuit iedere toontrap te spelen. Door een goed inzicht te verkrijgen in de triade en de septiemakkoorden, kun je met bovenstaand beschreven proces redelijk eenvoudig tot de tredecimes komen.

2

Harmonisch majeur

G Δ 11 A Δ 13 B-7b9b11b13 C Δ 13 #11
 D13b9 Eb Δ 13 #5 #9 #11 F#Ø11b9b13 G Δ 11b13

3

Harmonisch mineur

G- Δ 11b13 AØ13b9 Bb Δ 13 #5 C-13 #11
 D11b9b13 Eb Δ 13 #9 #11 F#Ø7b9b11b13 G- Δ 11b13